

Rapport

utifrån kvalitetsgranskning av undervisningen i
religionskunskap A i den fristående gymnasie-
skolan Q gymnasiet för film och musik i
Norrköpings kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Q gymnasiet för film och musik i Norrköpings kommun

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen i religionskunskap A/1 under år 2011. Granskningen av Q gymnasiet för film och musik i Norrköpings kommun ingår i detta projekt.

Q gymnasiet för film och musik besöktes den 31 augusti och 1 september 2011. Granskningen utgår från kursplanen för religionskunskap A. Ansvariga inspektörer har utredare Helena Boëthius och undervisningsrådet Malin Lundquist varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av religionskunskap A/1 i gymnasieskolan genomförs i ytterligare 27 kommunala skolor och 19 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Skolinspektionen genomför också inom ramen för samtliga ämnesgranskningar 2011 en granskning av IT-användningen på skolorna. Syftet är att undersöka om skolorna erbjuder en tidsenlig utbildning där IT används på ett sätt som stödjer elevernas lärande och bidrar till ökad måluppfyllelse. Granskningen uppmärksammar också på hur IT används i undervisningen för att tydliggöra hur skolan tar sitt ansvar att ge eleverna förutsättningar att utveckla den digitala kompetens de behöver för att vara förberedda för fortsatta studier och samhällsdeltagande.

Bakgrundsuppgifter om Q gymnasiet för film och musik

Q gymnasiet för film och musik är en fristående gymnasieskola belägen i Norrköpings kommun. Huvudman för skolan är föreningen Q, en ideell förening kopplad till Studieförbundet. Skolan erbjuder Estetiska programmet, inriktningarna estetik och media samt musik och har cirka 140 elever.

Skolan har en lärare i religionskunskap vilken tillika är rektor på skolan. Läraren har gymnasielärarutbildning för undervisning i religionskunskap och historia. Skolans rektor ingår i en samverkan med rektorer på andra fristående skolor i Norrköpings kommun. Som lärare i religionskunskap sker dock ingen samverkan med andra religionskunskapslärare.

Kursen religionskunskap A läses i år 3 under en termin. Den har tilldelats 39 lärarledda undervisningstimmar, vilket beslutats av rektorn. Timmarna är utlagda en lektion i veckan samt under en heldags studiebesöksresa. Före Skolinspektionens lektionsbesök har klassen endast haft en inledande lektion i religionskunskap A.

Nationell statistik visar att skolans genomsnittliga betygspoäng läsåret 2009/2010 ligger på en högre nivå än snittet för såväl kommunen som riket. Hundra procent av eleverna uppnådde minst betyget Godkänt (G) i kursen religionskunskap A. Skolans egen statistik visar att andelen elever med högre betyg än G har ökat under de senaste fem åren. År 2011 fick 89 procent av eleverna betyget Mycket Väl Godkänt (MVG) i religionskunskap A. Det finns inga påtagliga skillnader mellan mäns och kvinnors betyg.

Skolmiljön är öppen och ljus och präglas av ett tillåtande och öppet klimat mellan såväl eleverna som mellan elever och personal. Huvuddelen av religionsundervisningen bedrivs i en sal möblerad med runda bord, med vardera plats för cirka fem elever, placerade så fokus är framåt mot en talarpulpet och whiteboard-tavla. Det finns även tillgång till salar med avancerad teknisk utrustning, såsom datasalar, radiostudios samt biograf.

Resultat av granskningen

Undervisningen sker i enlighet med kursplanen

Denna bedömning omfattar dels om undervisningen omfattar de tre områden som finns i kursplanen; religion, livsåskådning och etik samt om undervisningen ger eleverna möjlighet till utveckling av både faktakunskaper, analys och reflektion.

Under lektionen som observerades på Q gymnasiet för film och musik definierades religion och livsåskådning i dialog med eleverna. I inskickade dokument samt lärar- och elevintervjuer framkommer att såväl religion, livsåskådning som etik behandlas under kursens gång. Kursen ses som en helhet där olika perioder har sitt specifika fokus. Undervisningen är planerad så att bland annat etik finns som ett specifikt arbetsområde, där verktygen för att kunna tillämpa enkla etiska resonemangsmodeller erhålls. Etik löper även kontinuerligt genom hela kursen då eleverna får göra olika ställningstaganden vilka bland annat kopplas samman med grundläggande värden i samhället.

Insända exempel på kursuppgifter visar även att undervisningen omfattar faktakunskaper, analys och reflektion. Under lektionen som observerades behandlades i huvudsak faktakunskaper men det fanns även utrymme för eleverna att reflektera runt begreppen tro och livsåskådning. Av intervjuer med lärare och elever framkommer en medveten planering där en grund läggs i form av faktakunskaper. Eleverna ges därefter möjlighet att, utifrån olika perspektiv, analysera och reflektera i formella uppgifter såväl som examinationer men även mer informellt i dialogen mellan läraren och eleverna.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att undervisningen på Q gymnasiet för film och musik omfattar de tre områdena religion, livsåskådning och etik samt ger eleverna möjlighet till utveckling av faktakunskaper, analys och reflektion.

Förutsättningar för hög måluppfyllelse

Denna bedömning utgår från läroplanen och de framgångsfaktorer som utpekas i aktuell forskning då det gäller att nå en god kvalitet i undervisningen i religionskunskap. Bedömningarna gäller om undervisningen tillvaratar elevernas behov, erfarenheter och intresse, samt om den bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen. Bedömningarna gäller vidare om eleverna ges möjlighet till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer,

om undervisningen sker i enlighet med läroplanens grundläggande värden, samt om IT-verktyg används för att stödja elevernas kunskapsutveckling.

Undervisningen tillvaratar elevernas behov, erfarenheter och intresse, samt bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen

Av läroplanen framgår att läraren ska utgå från den enskilda elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande och stärka varje elevs självförtroende samt vilja och förmåga att lära. Läraren ska också utnyttja elevernas erfarenheter av arbets- och samhällsliv och organisera arbetet så att eleven upplever att kunskap är meningsfull.

Av dokumentstudier, lektionsbesök och intervjuer framkommer att undervisningen i religionskunskap A i huvudsak tillvaratar elevernas behov, erfarenheter och intressen. Undervisningen planeras utifrån elevernas erfarenheter och intressen. Till viss del anpassas även undervisningen till programmålen men någon formell ämnesintegration, där religionskunskapen ingår i något projekt eller tema, genomförs inte. Under lektionsbesöket fångar läraren upp elevernas intressen och erfarenheter. Detta bekräftas även både i intervjuer och elevenkäter. Läraren skapar medvetet en positiv atmosfär och det råder ett mycket öppet klassrumsklimat där läraren är lyhörd och fångar upp elevernas frågor och kommentarer.

Inom ramen för individualiserad undervisning ger läraren eleverna stöd för att nå målen i religionskunskap. Av intervjuer framkommer dock att de elever som under föregående läsår riskerade att inte nå målen inte erbjöds något särskilt stöd. Inga specifika utredningar avseende hur elevernas behov ska tillgodoses för att uppnå målen i kursen har gjorts och det saknas även åtgärdsprogram. Skolan har dock under innevarande läsår påbörjat ett utvecklingsarbete i syfte att ta reda på elevernas behov och stödja dem i deras kunskapsutveckling.

Andelen elever med högre betyg än G har ökat markant de senaste fem åren. År 2011 fick 89 procent av eleverna betyget Mycket Väl Godkänt (MVG) i religionskunskap A.

Granskningen visar att eleverna ges möjlighet att bearbeta relevanta och aktuella samhällsfenomen. Av dokumentstudier, lektionsobservationer och intervjuer framgår att läraren, såväl i planeringen av undervisningen som i samband med diskussioner under pågående lektion, använder sig av för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen. Om något relevant händer i omvärlden finns en flexibilitet i planeringen så att möjligheten att göra en direkt koppling till undervisningen alltid tillvaratas.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen tillvaratar elevernas erfarenheter och intressen samt bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen. Skolinspektionen utgår ifrån att skolans utvecklingsarbete med att ge sär-

skilt stöd genomförs som planerat. Skolan behöver i högre utsträckning utreda elevernas behov och stödja dem i deras kunskapsutveckling för att säkerställa att alla elever erbjuds det stöd de har rätt till för att nå målen.

Då det endast finns en lärare i religionskunskap på skolan vill Skolinspektionen framhålla vikten av likvärdig bedömning och betygssättning och att det kan finnas anledning för läraren att samarbeta med andra religionslärare.

Eleverna ges möjlighet till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer

Av läroplanen framgår att eleverna genom sina studier ska skaffa sig grund för livslångt lärande, och skolan ska sträva efter att varje elev utvecklar en insikt om sitt eget sätt att lära och en förmåga att utvärdera sitt eget lärande. Läraren ska också organisera arbetet så att eleven upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt. Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värden, utan undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer. Läraren ska tillsammans med eleverna planera undervisningen, låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer och tillsammans med eleverna utvärdera undervisningen.

Av granskningen framkommer att eleverna ges viss möjlighet till inflytande över kursens innehåll. Vid kursens inledning presenterar läraren kursupplägget och vad som kommer att ligga till grund för bedömning och betygssättning. Efter att ha genomfört en studiebesöksresa ges eleverna möjlighet att muntligt ge förslag på resten av kursinnehållet samt hur olika arbetsområden ska examineras. Det goda klassrumsklimatet innebär att läraren är lyhörd och även under kursens gång fångar upp elevernas synpunkter vilket bekräftas under lektionsobservationen. Något systematiserat arbete som ger alla elever möjlighet till inflytande, till exempel genom att eleverna skriftligt utifrån kursplanen lämnar in önskemål om innehåll och arbetsformer, genomförs dock inte. I slutet av kursen genomförs skriftliga anonyma kursutvärderingar och resultatet av dessa beaktas vid planeringen av nästa kurs.

Skolinspektionen bedömer att eleverna på Q gymnasiet för film och musik ges möjlighet till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer i religionskunskap A.

Undervisningen sker i enlighet med läroplanens grundläggande värden.

Enligt läroplanen ska undervisningen vara icke-konfessionell, saklig och allsidig. Vidare ska läraren klargöra det svenska samhällets grundläggande värden¹ och möta främlingsfientlighet och intolerans med kunskaper, öppen diskussion

¹ Avser de värden som regleras i svensk lagstiftning och i de av Sverige antagna internationella konventioner.

och aktiva insatser. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att finna sin unika egenart.

I enkäter och intervjuer ger eleverna flera exempel på att undervisningen är icke-konfessionell, saklig och allsidig och att eventuella fördomar och intolerans möts med kunskaper och öppen diskussion. Som tidigare nämnts framkommer vid skolbesöket ett mycket positivt skol- och klassrumsklimat som bygger på att man ska respektera människors olika åsikter och ha ett öppet förhållningssätt. Av lektionsobservationen framgår att läraren föregår med gott exempel genom att bemöta alla elever och deras frågor och funderingar med respekt. Religionsämnets inneboende svåra frågor behandlas öppet och sakligt.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen på Q gymnasiet för film och musik sker i enlighet med läroplanens grundläggande värden.

IT-verktyg används för att stödja elevernas kunskapsutveckling

Av läroplanen framgår att eleverna ska kunna orientera sig i en komplex verklighet med stort informationsflöde och snabb förändringstakt. Deras förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktig. Eleverna ska träna sig att tänka kritiskt, att granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ. På så vis närmar sig eleverna ett alltmer vetenskapligt sätt att tänka och arbeta.

Granskningen visar att det på skolan finns förutsättningar för att i undervisningen i religionskunskap A använda IT-verktyg för att stödja elevernas kunskapsutveckling. Lektionen som observeras sker i en sal som saknar IT-verktyg och då det är elevernas andra lektion i kursen framkommer av elevenkät och elevintervju att de ännu inte vet i vilken utsträckning IT-verktyg kommer att användas i religionskunskap A. Av dokumentanalys, intervju med lärare och observation av skolans övriga lokaler framkommer dock att det finns goda möjligheter i form av tillgång till och användning av lokaler med internet, power point, radio, TV och biograf i samband med genomgångar, uppgifter och redovisningar.

Skolinspektionen bedömer att IT-verktyg används för att stödja elevernas kunskapsutveckling.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att det ges förutsättningar för hög måluppfyllelse utifrån att undervisningen tillvaratar elevernas erfarenheter och intressen samt bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen. Eleverna ges även möjlighet till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer i religionskunskap A.

Avseende elevernas behov bedömer Skolinspektionen att skolan behöver försäkra sig om att elever som riskerar att inte nå målen i Religionskunskap A utreds och ges möjlighet till särskilt stöd. I de fall utredningen visar att särskilt stöd behövs ska åtgärdsprogram skrivas.

Skolinspektionen bedömer vidare att undervisningen i religionskunskap A sker i enlighet med läroplanens grundläggande värden och att IT-verktyg används för att stödja elevernas kunskapsutveckling.

Syfte och frågeställningar

Syftet med kvalitetsgranskningen är att bidra till en allmän höjning av undervisningens kvalitet i religionskunskap i gymnasieskolan. Detta då resultaten i ämnet nationellt sett är låga samt att tidigare studier visar att undervisningen inte genomförs så att elevers intresse för ämnet tillvaratas. Granskningen har också som syfte att medverka i processen med att implementera de nya ämnesplanerna i religionskunskap i gymnasieskolan som börjar gälla för de elever som påbörjar gymnasieutbildningen från och med hösten 2011.

De centrala frågeställningarna gäller om eleverna får undervisning i enlighet med kursplan och läroplan och om det skapas förutsättningar för ökad måluppfyllelse genom att undervisningen bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen, tillvaratar elevernas erfarenheter, behov och intresse för ämnets frågeområden samt ger eleverna möjlighet till inflytande över undervisningen.

Metod och material

Granskningen har genomförts genom att inspektörerna innan besöket i skolan tagit del av kursupplägg, eventuella termins- och lektionsplaneringar, tidigare kursutvärderingar samt exempel på uppgifter som utgjort grund för lärarnas betygssättning.

Vid besöket har en dubbellektion observerats av två inspektörer. Den ena inspektören har under lektionen fokuserat på eleverna och den andra på lärarens undervisning. En elevenkät genomfördes i slutet av lektionen. Utöver detta har sedan företrädare för eleverna samt den observerade läraren intervjuats. Även ansvarig rektor har intervjuats. Besöket har avslutats med en återkoppling till lärare tillika rektor kring vad inspektörerna sett och gjort för bedömningar. Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.